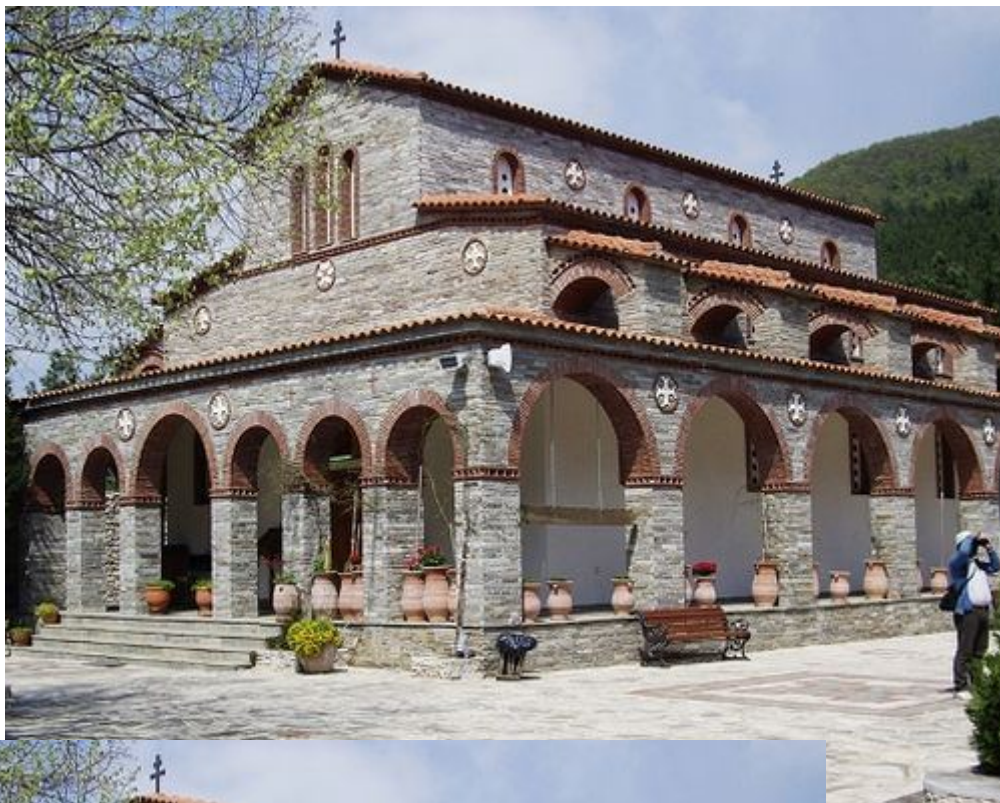

Ιερά Μονή της Παναγίας Καλαμούς στην Ξάνθη

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός

Το μοναστήρι αυτό

βρίσκεται βόρεια της Ξάνθης επάνω σε ένα βράχο που δεσπόζει στην χαράδρα του

Κοσσύνθου και σ" όλη την περιοχή.

Απο εκεί μπορεί ο προσκυνητής να θαυμάσει όλη την ορεινή περιοχή της Ροδόπης, μέχρι τα σύνορα προς την Βουλγαρία και να αφήσει να πλανηθεί το βλέμμα του μέχρι το βάθος του ορίζοντα στην πεδιάδα της Ξάνθης.

Το μοναστήρι, όπως είναι σήμερα, είναι κτίσμα μόλις των αρχών του 20ου αιώνα, ο δε ναός του, ως οικοδόμημα είναι εντελώς σύγχρονος αφού ανηγέρθηκε μόλις το 1965, στη θέση του παλαιού που ήταν πολύ πρόχειρα κατασκευασμένος. Το ίδιο σύγχρονα είναι και τα κελιά των καλογραιών που βρίσκονται στη δυτική πλευρά του μοναστηριού.

Δυστυχώς πέρα απο μερικές φορητές εικόνες, ιδιαίτερα μάλιστα της Θεοτόκου τίποτε δεν μαρτυρεί για το παρελθόν του μοναστηριού αυτού.

Παράδοση όμως υπάρχει, που διασώζεται μέχρι σήμερα, στο λαό, σύμφωνα με την οποία το μοναστήρι αυτό κτίσθηκε κατά τους χρόνους της εικονομαχίας (726 – 843), απο εικονόφιλους μοναχούς, οι οποίοι ξεφεύγοντας τον φανατισμό των εικονοκλαστών έφυγαν απο την Κωνσταντινούπολη και ήλθαν και εγκαταστάθηκαν εδώ. Όσον αφορά δε στην ονομασία του μοναστηριού «Καλαμού ή Καλαμιώτισσα» αυτή προέρχεται απο το ότι η εικόνα της Παναγίας βρέθηκε μέσα σε κάτι καλαμιές. Αλλά και εάν δεν διασώθηκαν αποδείξεις και πληροφορίες για την υπερχιλιόχρονη πορεία του μοναστηριού αυτού, υπάρχουν μερικές ενθυμήσεις και αφιερώσεις σε παλαιά εκκλησιαστικά βιβλία που μας επιτρέπουν να μαθαίνουμε για την κατά διάφορες χρονικές στιγμές ύπαρξη του μοναστηριού.

Απο αυτές λοιπόν τις ενθυμήσεις θα προσπαθήσουμε να ιχνηλατήσουμε την ζωή του μοναστηριού και την προσφορά του.

Η πιο παλιά λοιπόν ενθύμηση προέρχεται απο το 1612 και περιέχεται σε ένα κώδικα όπου ανάμεσα στα άλλα γράφεται : «Το παρόν βιβλίον υπάρχει της σεβασμίας Μονής της Κυρίας ημών Θεοτόκου της επ ονόματι τιμωμένης εν τω της Καλαμμούς όρει ιδρυμένης».

Έτσι μαρτυρείται η ύπαρξη του μοναστηριού απο τις αρχές του 17ου αιώνα. Αλλά για να υπάρχει τότε, σε εποχή δηλ. που όλη η περιοχή στέναζε κάτω απο την πιο στυγνή τυραννία των Τούρκων, είναι ευνόητο ότι υπήρχε απο πολύ ενωρίτερα, γιατί οι Τούρκοι δεν άφηναν τότε όχι μόνο μοναστήρια και εκκλησίες να μη κτίζονται αλλά δεν επέτρεπαν ούτε καρφί να βάζουν οι χριστιανοί στις εκκλησιές τους ή να κάνουν αλλαγές στα κεραμίδια της.

Συνεπώς το μοναστήρι προέρχεται απο την βυζαντινή εποχή. Σε έναν άλλο δε κώδικα που φυλάσσονταν μέχρι το 1913-1919 στο μοναστήρι αυτό υπήρχε επιγραφή που έλεγε ότι προέρχονταν απο το 1354.

Σε άλλο πάλι φύλλο εκκλησιαστικού βιβλίου εκδόσεως Βενετίας 1568 που υπήρχε στο ίδιο μοναστήρι υπάρχουν υπογραφές μοναχών και δοκίμων αυτού ως εξής : «Χριστοφόρου δοκίμου, ιερομονάχου μελετίου, Καλλινίκου μοναχού, ανθίμου,

παρθενίου» και άλλες δυσανάγνωστες.

Ακόμα στο μοναστήρι αυτό διασώζονταν μέχρι προ τίνος και φυλάσσεται σήμερα στην ιερά Μητρόπολη Ξάνθης ένα Ευαγγέλιο εκδόσεως Βενετίας 1645 με επένδυση απο ασήμι, στου οποίου την τελευταία σελίδα υπάρχει η εξής ενθύμηση : «Το παρόν θείον και ιερόν Ευαγγέλιον αφιερώθη εις την αγίαν μονήν της υπραγίας μου Θεκου Καλαμιωτίσσης παρά της ημών ταπεινότητος Φιλίππων και Δράμας Γερμανού Ξανθηνού δια μνημόσυνον και ει τις βουληθή αποξενόσαι ούτω να έχη τας αράς των αγίων Πατέρων αχογ (1673)».

Απο αυτή λοιπόν την ενθύμηση πληροφορούμαστε ότι ο Γερμανός που έγινε μητροπολίτης Φιλίππων και Δράμας (1664-1675;) ήταν Ξανθιώτης και μόνασε και αναδείχθηκε στο μοναστήρι αυτό.

Αλλά δεν ήταν μόνο ο Γερμανός. Απο το ίδιο μοναστήρι ήταν και ο Γεράσιμος που έγινε μητροπολίτης Καστοριάς (1677-1687) . Μάλιστα πιθανώς αυτός ο Γεράσιμος να αναδείχθηκε αργότερα και Πατριάρχης Αλεξανδρείας. Ανεξάρτητα όμως προς αυτό, ο Γεράσιμος ήταν και σπουδαίος εκκλησιαστικός ρήτορας και εξεφώνησε δύο λόγους στην Κωνσταντινούπολη «ενώπιον Πατριάρχου και συνόδου». Οι λόγοι αυτοί του Γερασίμου μαζί με άλλους του ίδιου αρχιερέα φυλάσσονταν μέχρι το 1913 στο μοναστήρι της Καλαμούς οπότε μαζί με άλλους κώδικες του ίδιου μοναστηριού και του παρακειμένου της Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας αρπάχθηκαν απο τους Βουλγάρους και βρίσκονται σήμερα στο «Κεντρικό Εκκλησιαστικό ιστορικό – αρχαιολογικό Μουσείο της Ιεράς Συνόδου της Σόφιας.

Στο ίδιο μοναστήρι ακόμα μόνασε κατά πάσα πιθανότητα και ένας άλλος Ξανθιώτης, ο ιερομόναχος Μεθόδιος, ο οποίος το 1620 έγραψε έναν εξαίρετο κώδικα που περιέχει τις 3 λειτουργίες και φυλάσσεται και αυτός στο μητροπολιτικό μέγαρο της Ξάνθης.

Στο ίδιο πάντα μοναστήρι καθ' όλους αυτούς τους χρόνους υπήρχαν εύσεβείς και ταπεινοί μοναχοί οι οποίοι σαν μόνη τους φιλοδοξία είχαν να προσφέρουν στην Θεοτόκο ή να φροντίσουν για τον «καλλωπισμό» ακόμα και ενός βιβλίου του μοναστηριού.

Η μονή της Παναγίας Καλαμούς (ο ναός και τα κελιά)

Ετσι σε ένα παράφυλλο εκκλησιαστικού βιβλίου, εκδόσεως Βενετίας 1760 υπάρχει η εξής ενθύμηση : «Αφιερώθη το παρόν εν τη ιερά και σεβασμία ημών μονή της υπέρ αγίας ημών Θεοτόκου της Καλαμούς εις αείδιον μνήμην παρ' εμού του ταπεινού αγίου προηγούμενου παπά Μητροφάνη, οποίος δε τολμήσει αποξενώσαι αυτώ απο την σεβασμίαν μονήν εχέτω τας αράς των αγίων πάντων και υπόδικος τω αιωνίω αναθέματι αψξθ (1769) , Μαΐου ιθ. (υπογραφή) Παπά Μητροφάνης» και κάτω απο αυτή την ενθύμηση η επιβαίωση : «Νικόλαος ιεροδ. Μαρτυρώ»

Σε άλλη πάλι ενθύμηση σημειώνεται: «Το παρών υπάρχει της Παναγίας της

Καλαμιωτίσσης εκαλιοπήσθη εξ εμού Μελλισεδέκ εκ κώμης Βοδιτσάνης δι εξόδου παπά Παρθενίου επί έτους 1714 μηνός Δεκεμβρίου και μηδείς υστερήσει και εξη την οργήν της Παναγίας.»

Απο την ίδια εποχή υπάρχει και η πιό κάτω ενθύμηση που μάς δείχνει τον αριθμό των μοναχών της μονής : «μνήσθητι των δούλων σου Κύριε των εβρισκομένων εν τη αγία μονή ταύτη Μελετίου, γεωργίου, βασιλείου, ιωάννην, δημήτριον, νικόλαον, αθανάσιον, Κωνσταντίνον, θεόδωρον, αναστάσιον αγγελον, γεώργιον, παύλον, ράϊκον».

Το μοναστήρι εξακολούθησε να υπάρχει και στα δύσκολα χρόνια της ελληνικής επανάστασεως και μετά ταύτα. Δεν γνωρίζουμε βέβαια ποιές ζημιές έπαθε τότε ή κατά τους μεγάλους σεισμούς που έπληξαν την πόλη και το γειτονικό μοναστήρι της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσας στα 1829.

Οποιοδήποτε όμως και να ήταν το τίμημα στη μανία των Τούρκων ή του εγκέλαδου του σεισμού φαίνεται ότι γρήγορα ορθοπόδησε και διαδόθηκε η φήμη του ώστε ερχόταν και εμόναζαν σ' αυτό απο την Ήπειρο μέχρι τις 40 Εκκλησιές και την Σηλυμβρία της Αν. Θράκης. Το μοναστήρι της Καλαμούς είχε μετατραπεί σε μια σφίζουσα κυψέλη με πλήθος μοναχών και πολλά κτήματα. Έτσι σε μια άλλη ενθύμηση έγραφε ότι «είχε 45 μοναχούς, πρόβατα, γελάδια πολλά» και κτήματα στην πόλη ως και χωράφια στα βουνά και τον κάμπο.

Την διαχείριση όμως της τεράστιας περιουσίας του μοναστηριού της Καλαμούς, όπως και των άλλων ενοριακών μοναστηριών της πόλεως, δεν είχε ο κατά καιρούς ηγούμενος ή το ηγουμενοσυμβούλιο, ούτε ο εκάστοτε μητροπολίτης της Ξάνθης αλλά επίτροπος εκλεγόμενος απο την Δημογεροντία της ελληνικής κοινότητας της πόλεως. Αυτοί όμως οι κατά καιρούς επίτραποι απο λίγο λίγο καταπατούσαν και ιδιοποιούνταν την περιουσία τον μοναστηριού. Δεν επέτρεπαν στους ηγουμένους να συντάξουν κτηματολόγια του κάθε μοναστηριού ούτε να έχουν την διαχείριση των εσόδων και εξόδων του ενώ καρπούνταν αυτοί τα έσοδα και νέμονταν τεράστιες εκτάσεις γής δίδοντας ελάχιστα ψίχουλα στα μοναστήρια, με αποτέλεσμα οι ηγούμενοι να εξαναγκάζονται να ζητούν ενίσχυση απο τον Τούρκο μπέη!!

Ο μητροπολίτης Ξάνθης Διόνυσος Μπίστης (1861-1867) θέλησε να διορθώσει τα κακώς κείμενα αλλά οι προεστοί της Ξάνθης, κατόρθωσαν να τον εκδιώξουν, με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος της μοναστηριακής περιουσίας να διαρπαγεί απο μερικούς επιτήδειους της Ξάνθης. Αύτή η διαρπαγή της περιουσίας τον μοναστηριού ήταν η πρώτη μεγάλη οικονομική κρίση του. Παρά ταύτα καθ' όλα τα επόμενα χρόνια της πνευματικής αναγεννήσεως της Ξάνθης, το μοναστήρι της Καλαμούς, μαζί με τα άλλα, βοήθησε στο μέτρο του δυνατού, απο τα πενιχρά έσοδα του να καλύπτονται έξοδα λειτουργίας των σχολείων και των λοιπών ευαγών ιδρυμάτων της ελληνικής κοινότητας της Ξάνθης.

Στα χρόνια της κατοχής της Ξάνθης απο τους Βουλγάρους (1913 - 1919) , το μοναστήρι δοκιμάσθηκε απο τις αρπαγές και λεηλασίες των βουλγάρων, οι οποίοι και πήραν τους κωδικές του, που σήμερα βρίσκονται στο εκκλησιαστικό Μουσείο της Σόφιας, σαν να πρόκειται για ντοκουμέντα της βουλγαρικής Εκκλησίας!!!

Αλλά και η υπόλοιπη περιουσία του μοναστηριού εξανεμίστηκε κατά τα έτη 1922-1925 όταν παραχωρήθηκε για την αποκατάσταση ακτημόνων προσφύγων. Η οικονομική εξαθλίωση του ολοκληρώθηκε όταν ανέλαβε την φροντίδα του το TAKE, το οποίο ενώ απομυζούσε κάθε εσοδό του το άφησε να ερειπωθεί.

Ευτυχώς ο νύν Σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ξάνθης κ. Αντώνιος απο την ημέρα που ήλθε όχι μόνο το απέσπασε απο το TAKE και φρόντισε για την επανασύσταση αυτου ως ανδρικής στην αρχή και γυναικείας στη συνέχεια μονής αλλά και για την ανέγερση ναού, κελιών, την υδρευσή του την κατασκευή ωραίου ασφαλτοστρωμένου δρόμου και την επαναξιοποίησή του.

Τελευταία μάλιστα ευγενώς παραχώρησε τον ημικατεστραμμένο ξενώνα του μοναστηριού στο Διεθνές Δημοκρίτειο Ίδρυμα για να ανοικοδομηθεί προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για να φιλοξενεί τους κατά καιρούς επιφανείς επισκέπτες, ομιλητές και ερευνητές του εν λόγω ιδρύματος.

Έτσι και σήμερα το μοναστήρι της Καλαμούς, πέρα απο την διαιώνιση της προσφοράς του ως χριστιανικό ασκητήριο ψυχών και τύπος προσκυνήματος της Χάριτος του Θεού και της μεσιτείας της θεοτόκου, φιλοδοξεί να γίνει και να αναδειχθεί ένας πνευματικός φάρος που θα φωτίζει αλλά και λιμάνι, το οποίο θα φιλοξενεί κατά καιρούς τα μεγαλύτερα πνεύματα του κόσμου στον χώρο της ατομικής επιστήμης.

Τηλ.: 25410-29899

Πηγή: im-xanthi.gr